

SOSYAL SAĞLIK DERGİSİ

Makale Türü	Mart 2025	Cilt	Sayı
Derleme	Başvuru Tarihi: 30.12.2024 Kabul Tarihi: 25.03.2025	5	1

EBEVEYN TUTUMLARININ ÇOCUKLUK DÖNEMİ PSİKOSOSYAL GELİŞİME ETKİLERİ: SAĞLIK TEDBİRİ ALAN ÇOCUKLAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME¹

Asiye PÜR²

Cemile Zehra KÖROĞLU³

Öz

Çocuğun iyilik halini sağlamaya yönelik uygulamalar, ulusal veya uluslararası kanunlar çerçevesinde düzenlenmektedir. Ancak, çocuğun refahının sağlanamadığı durumlarda, statüsü "korunmaya muhtaç çocuk" olarak değerlendirilmekte ve buna ilişkin tedbir kararları alınmaktadır. Çocukları korumaya ve iyilik hallerini sağlamaya yönelik tedbirler, çocukların psiko-sosyal gelişimini desteklemek açısından da önem taşımaktadır. Bu açıdan, ülkemizde çocukları korumaya yönelik çeşitli yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemelerden biri olan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında farklı tedbir kararları yer almaktadır. Çocuğun farklı nedenler dolayısıyla sağlık takibinin sağlanması gerektiği durumlarda, sağlık tedbiri kararı alınmaktadır. Alınan tedbir kararlarının takibi, hastanelere bağlı tıbbi sosyal hizmet birimleri tarafından sağlanmaktadır. Bu süreç, Sağlık Bakanlığı'na bağlı İl Sağlık Müdürlüğü koordinesinde, uzman doktorlar ve sosyal hizmet çalışanlarının işbirliğiyle yürütülmektedir. Çocukların hastaneye başvuruları sağlanarak ihtiyaç duydukları alandaki tıbbi birimler tarafından muayeneleri yapılmaktadır. Tedavi süreçleri, kanunda belirtildiği üzere, en geç üçer aylık periyotlarla izlenmektedir. Sağlık tedbirinin amacı, çocukların psiko-sosyal iyilik halini sağlamak ve mevcut sorunlar hakkında aileler ve çocuklarla görüşmeler yaparak müdahale sürecini yönetmektir. Bu bağlamda, sağlık tedbiri kararı alınmış çocukların ebeveynlerinin tutumlarını anlamak, tedavi sürecinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Nitekim anne ve babaların tutum ve davranışları, çocukların duygusal ve sosyal gelişim süreçlerini doğrudan etkileme özelliğine sahiptir. Aynı zamanda ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerindeki etkilerini değerlendirmek, çocuğun iyilik halini sağlamaya yönelik uygulama ve politikaların oluşturulmasında belirleyici bir öneme sahiptir. Bu açıdan bu çalışma, sağlık tedbiri kararı alınmış çocukların ebeveyn tutumlarının anlaşılması ve tedavi süreçlerinin şekillenmesinde tıbbi sosyal hizmet perspektifini yansıtmaya açısından alana katkı sağlar niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Korunmaya muhtaç çocuk, sağlık tedbiri, tıbbi sosyal hizmet, anne baba tutumları.

THE EFFECTS OF PARENTAL ATTITUDES ON CHILDREN'S DEVELOPMENTAL CHARACTERISTICS: A HEALTH MEASURE AND SOCIAL SERVICE PERSPECTIVE

Abstract

Practices aimed at ensuring the well-being of children are regulated within the framework of national or international laws. However, in cases where the welfare of a child can not be ensured, the child is classified as a "child in need of protection," and relevant protective measures are implemented. Measures aimed at protecting children and ensuring their well-being are also crucial for supporting their psychosocial development. In this regard, various legal regulations exist in our country to protect children. One of these is Law No. 5395 on Child Protection, which includes different types of protective measures. In cases where it is necessary to ensure the medical monitoring of a child due to various reasons, a health measure decision is implemented. The monitoring of these measures is carried out by medical social service units affiliated with hospitals. This process is coordinated by the Provincial Health Directorate under the Ministry of Health and is conducted in collaboration with specialist doctors and social service professionals. Children

¹ Bu makale "Sağlık Tedbiri Kapsamındaki Çocukların Ailelerinin Ebeveyn Tutumlarının Sosyal Hizmet Perspektifinden Değerlendirilmesi: Uşak İli Örneği" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Sorumlu yazar, Yüksek Lisans Öğrencisi, Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Yönetimi, asiyezur11@gmail.com, 0009-0001-5865-2891

³ Doç. Dr. Uşak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, cemile.koroglu@usak.edu.tr, 0000-0002-9043-1773

Ebeveyn Tutumlarının Çocukluk Dönemi Psikososyal Gelişime Etkileri: Sağlık Tedbiri Alan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme

are referred to hospitals where they are examined by the relevant medical units according to their needs. Treatment processes, as stipulated in the law, are monitored at intervals of no more than three months. The purpose of health measures is to ensure the psychosocial well-being of children and to manage the intervention process by conducting consultations with families and children about existing issues. In this context, understanding the attitudes of parents whose children are subject to health measure decisions plays a crucial role in shaping the treatment process. Indeed, parental attitudes and behaviors directly influence children's emotional and social development. Furthermore, evaluating the effects of parental attitudes on children is vital for shaping practices and policies aimed at ensuring the well-being of children. From this perspective, this study contributes to the field by providing insights into the attitudes of parents of children under health measure decisions and by reflecting the perspective of medical social services in shaping treatment processes.

Keywords: *Children in need of protection, health care measures, medical social work, parental attitudes.*

GİRİŞ

Pek çok ülke, 18 yaşına kadar bireyleri yasal anlamda çocuk kabul etmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde, "Daha erken bir yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır" ifadesi yer almaktadır (Durmaz, 2021). Çocukluk, insanlık tarihinde her dönemde var olan bir olgu olmakla birlikte, farklı dönemlerde çeşitli yaklaşımlarla ele alınmış ve günümüze uzanan süreçte önemli değişimlere uğramıştır (Karadoğan, 2019). İlk çağlarda, çocukların doğası yeterince anlaşılamadığı için babaların çocuklar üzerinde mutlak hak sahibi olduğu düşünülmüştür. Orta Çağ'da ise çocuklar, "küçük yetişkinler" olarak görülmüş; hayat şartlarının zorluğu nedeniyle aileler çocuklara yeterince özen gösterememiştir. 18. ve 19. yüzyıllarda ise dünya savaşlarının çocuklar üzerindeki yıkıcı etkileri, bilim insanlarının çocuklara yönelik ilgisinin artmasına neden olmuştur (Sağlam ve Aral, 2016). Çocuklara yönelik bu artan ilgiyle birlikte, dünyada çocukların refahını sağlamaya yönelik uygulamaların önemi giderek daha fazla vurgulanmıştır.

1924'te kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi, çocuğun korunmasına odaklanarak devletleri bu alanda harekete geçirmeyi hedefleyen ilk uluslararası belge olarak kabul edilir (Salim, 2011). 20. yüzyıl ise çocuk haklarının gelişiminde bir dönüm noktasıdır. Birleşmiş Milletler tarafından 1989'da onaylanan Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuklar, yetişkinlere bağımlı bireyler olarak değerlendirilmek yerine, hak sahibi bireyler olarak tanınmış ve çocukların korunma sorumluluğu yetişkinlere yüklenmiştir (Baykara Acar, Acar ve Berghan,2018).Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve diğer uluslararası sözleşmelere göre çocuklar, ırk, dil, din, cinsiyet veya etnik köken ayrımı olmaksızın tüm haklardan eşit şekilde yararlanma hakkına sahiptir (Öztürk, 2011). Çocuk hakları bağlamında, çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik bir diğer belge olan Riyad İlkeleri ve özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların korunmasına ilişkin Havana Kuralları, uluslararası çocuk koruma sisteminin önemli unsurları arasında yer almaktadır (Aslan, 2008).

Ebeveyn Tutumlarının Çocukluk Dönemi Psikososyal Gelişime Etkileri: Sağlık Tedbiri Alan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme

Türkiye'de ise çocuk hakları alanında yapılan düzenlemeler arasında, 1926'da kabul edilen Türk Medeni Kanunu önemli bir adım olarak öne çıkmaktadır. Bu kanun, anne ve babası olmayan çocuklara vasi atanmasını sağlayarak hukuki güvenliği temin etmiş ve devletin çocuk refahını koruma sorumluluğunu belirlemiştir (Özdemir, 2016). Sonraki dönemde, Medeni Kanun'a ek olarak İtalya'dan alınan ceza yasalarında da çocuğu koruyucu hükümler yer almıştır. 1961 ve 1982 Anayasaları, çocuk koruma hükümlerine vurgu yaparken, 1982 Anayasası gençlerin korunmasını güvence altına alarak bu alanda ileri bir adım atmıştır (Yörükoğlu, 2000, s.244-245). Yine 1982 Anayasası değerlendirilirken, çocuk hakları açısından 2010 öncesi ve sonrası olarak iki dönemde incelenmelidir. 2010 yılında yapılan değişiklikle, Anayasa'nın 10. maddesine "Çocuklar için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz." ifadesi eklenmiş ve "Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır." Düzenlemesi yer almıştır (Aydın, 2012).

Ayrıca, 1983 yılında yürürlüğe giren 2828 sayılı SHÇEK Kanunu ile sosyal hizmetler tek çatı altında toplanmış ve dağınık durumdaki çocuk koruma hizmetlerinin bir araya getirilmesi amaçlanmıştır (Yolcuoğlu, 2009). Bu gelişmeleri takiben, 2005 yılında uygulamaya konulan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik tedbir kararları ile devlet tabanlı çocuk koruma desteği belirgin hale gelmiştir. Kanunda yer alan koruyucu önlemler, savunmasız çocukların güvenliğini sağlamak ve fiziksel, psikolojik, sosyal gelişimlerini desteklemek amacı taşımaktadır. Bu önlemler, çocukları ihmal, istismar ve sömürü gibi tehlikelerden korumayı hedeflemektedir (Alkılıç ve Kapmaz, 2022). Bu bağlamda, çalışma, çocukların korunmasının önemini vurgulamakta ve bu süreçte ebeveyn tutumlarının etkisine dikkat çekmektedir. Çocuklar, yalnızca fiziksel ihtiyaçlarının değil, duygusal, sosyal, psikolojik ihtiyaçlarının da karşılanmasına gereksinim duymaktadırlar. Ebeveyn tutumları, bu ihtiyaçların karşılanmasında ve çocukların sağlıklı gelişiminde belirleyici bir etkidir. Sağlık tedbirleri ise, çocukları korumaya yönelik alınan ve desteklenmeleri için uygulamalar sunan bir tedbir kararı olarak işlev görmektedir. Bu nedenle çalışma, ebeveyn tutumlarının sağlık tedbiri ile desteklenen çocuklar üzerindeki etkilerini ele alarak, sosyal hizmet bakış açısıyla ebeveyn tutumlarının bu konudaki rolünü incelemektedir.

1.Sağlık tedbiri ile desteklenen çocukların genel özellikleri

Korunmaya muhtaç çocuk, bedensel, ruhsal, ahlaki veya duygusal gelişimi açısından tehlikesi bulunan, ihmal, istismar ya da suç mağduru çocukları ifade eder. Ailesi olsun ya da olmasın, her çocuk, hukuki anlamda korunmaya muhtaç olarak değerlendirilmektedir ve bu statünün reşit olana kadar sürmesi esas kabul edilmektedir (Tuncer ve Erdoğan, 2018). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda (2005) koruyucu ve destekleyici tedbirler,

Ebeveyn Tutumlarının Çocukluk Dönemi Psikososyal Gelişime Etkileri: Sağlık Tedbiri Alan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme

çocuğun aile yanında korunmasını sağlamak amacıyla alınan önlemleri kapsamaktadır. Bu tedbir kararları incelendiğinde;

- a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun yetiştirilmesi konusunda ebeveynlere yönelik eğitim sunan ve yol gösterici olan,
- b) Eğitim tedbiri, eğitim çağında olup eğitime devam etmeyen çocuğun herhangi bir eğitim kurumuna devam etmesine veya bir meslek edinme kursuna kaydolmasına,
- c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan aile üyelerinin bu sorumluluğu yerine getirememesi nedeniyle kurum bakımı altına alınması veya devlet destekli farklı hizmetlerden faydalandırılmasına,
- d) Sağlık tedbiri, çocuğun ruhsal, fiziksel sağlığının korunmasına ilişkin sağlık takibinin sağlanması veya varsa bağımlılığına ilişkin tedavisinin sağlanmasına,
- e) Barınma tedbiri, kalacak bir yeri olmayan, çocuklu ya da hayati tehlikesi bulunan hamile kadınlara yönelik kalacak yer sağlamaya hizmet eden tedbir kararıdır (Çocuk Koruma Kanunu, 2005).

Bu çalışmada odaklanılan sağlık tedbiri, çocukların sağlık durumunun düzenli takibini ve hizmet alımlarının kontrolünü sağlar. Aile veya çocuk mahkemelerince verilen bu karar, üç ayda bir raporlanarak mahkemeye sunulur. Mahkeme, tedbirin süresini uzatma, değiştirme veya kaldırma yetkisine sahiptir (Nasıroğlu, 2017). Genellikle ihmal, istismar, madde kullanımı, intihar girişi ve aile içi sorunlar nedeniyle alınan bu kararın içeriğinde yer alan sorunların incelenmesi, sağlık tedbiri kapsamındaki çocukların durumunu anlamak açısından önem taşımaktadır.

Sağlık tedbiri kapsamında yapılan araştırmalar, düşük sosyoekonomik düzeydeki çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığını ve bu durumun istismar ve psikopatoloji riskini artırdığını göstermektedir (Güller ve Yaylacı, 2022). Ebeveyn denetim eksikliklerinin bu riskleri artırdığı belirtilmiştir. Ayrıca, çocukların genellikle istismar, ihmal ve madde bağımlılığı nedeniyle sağlık tedbiri kapsamına alındığı ifade edilmiştir (Er Fazlıoğlu, 2019). Sağlık tedbiri uygulanan çocukların ailelerine yönelik yapılan bir araştırmada, bu ailelerin genellikle daha az gelir ve daha düşük eğitim düzeyine sahip olduğu, çocuklarının eğitimde daha çok sınıf tekrarı yaptığı ve sosyal aktivitelere katılım oranlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu çocukların fiziksel ve sözel şiddete daha fazla maruz kaldıkları tespit edilmiştir (Şişmanlar vd.,2022). Güller ve Yaylacı (2022)'nin çalışmasında da en çok cinsel istismar nedeniyle sağlık tedbiri kararı alınan çocuk olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Akdağ'ın (2023) çalışmasında ise, istismar mağduru çocuklarda travma sonrası stres bozukluğu, depresyon ve anksiyete gibi ruhsal bozuklukların sık görüldüğü ve bu çocukların uzun dönem takibinin önem taşıdığı vurgulanmıştır.

İstismarın çocuklar üzerindeki etkilerine yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde, özellikle cinsel istismara maruz kalan kız ve erkek çocukların, cinsiyetlerine bağlı olarak farklı tepkiler geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Cinsel istismar, erkek çocuklarda davranış bozukluklarına, kız çocuklarında ise kendine zarar verme davranışlarına yol açmakta; bu durum sigara söndürme ve intihar girişimi gibi davranışlarla kendini göstermektedir (Karabekiroğlu, 2014, s.140). Konu ile ilgili bir araştırmada, bir diğer istismar türü olarak fiziksel istismara uğrayan 8-12 yaş arası 87 çocuğun sosyal davranışları, akranlarıyla karşılaştırılmıştır. Bu araştırmada istismara uğrayan çocukların arkadaşlarıyla olumsuz ilişkiler geliştirdiği, daha saldırgan ve işbirlikçi olmayan davranışlar sergilediği, ebeveynler ve öğretmenler tarafından daha rahatsız edici olarak değerlendirildikleri ve sosyal ağlarında daha fazla olumsuz deneyim yaşadıkları bulunmuştur (Cheung vd., 2016).

1990'lı yıllarda yapılan araştırmalar, çocukların fiziksel istismarı ve ihmalinin sıklıkla psikolojik veya duygusal istismar ile birlikte görüldüğünü göstermektedir. Bu bulgular doğrultusunda, sonradan duygusal istismar da bağımsız bir istismar türü olarak kabul edilmiştir (Durmaz, 2021). Lee (2015) tarafından Kore'de yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, çocuklukta yaşanan duygusal istismar ile yetişkinlikteki intihar eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Amerikalı 3.346 ebeveynin örnekleme alındığı bir çalışmada elde edilen bulgular, ebeveynlerin %63'ünün çocuklarına küfür ve hakaret gibi sözlü saldırganlıkta bulduklarını ortaya koymuştur. Sık sık sözlü saldırıya uğrayan çocuklar, diğer çocuklara kıyasla daha yüksek oranlarda fiziksel saldırganlık, suç işleme ve kişilerarası sorunlar sergilemişlerdir (Vissing, Straus, Gelles ve Harrop, 1991).

Görüldüğü üzere, duygusal istismar, yaygın bir istismar türüdür. UNICEF ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 2010 yılında yaptığı Türkiye'deki Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması'na göre, 7-18 yaş arasındaki çocukların %51'inin duygusal, %45'inin fiziksel istismara ve %25'inin ise ihmale uğradığı raporlaştırılmıştır (Beyazıt, 2015). Çocukların ihmali ise, istismara göre daha yaygındır ve genç ebeveynler, ebeveynlerin geçmişte yaşadığı istismar, yüksek beklentiler, düşük sosyoekonomik seviyeler, kişilik bozuklukları ve sosyal sorunlar gibi risk faktörleriyle ilişkilidir (Küpeli, Kanbur ve Derman, 2003). Nitekim konu ile ilgili yapılan çalışmalarda, ihmal edilen çocukların genellikle zayıf başa çıkma becerileri sergiledikleri, bağımlı bir kişilik yapısına sahip oldukları ve mutsuz bir profil çizdikleri görülmektedir (Hildyard ve Wolfe, 2002).

2. Sağlık tedbiri alan çocukların tıbbi sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirilmesi

Sosyal hizmetin tarihsel ve tanımlayıcı bir özelliği, mesleğin bireysel ve toplumsal refahı sosyal bağlamda ele alarak sosyal sorunlara odaklanmasıdır. Sosyal hizmetin temelinde, yaşamda sorunlara yol açan, bu sorunları etkileyen ve çözüm üreten çevresel faktörlere

Ebeveyn Tutumlarının Çocukluk Dönemi Psikososyal Gelişime Etkileri: Sağlık Tedbiri Alan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme

yapılan vurgu bulunmaktadır (Ricciardelli vd.,2020). Bu durum, sorunun kaynağında yer alan nedenlerin ortadan kaldırılması, kalıcı bir çözüm için çabalanması ve müracaatçının güçlendirilmesi bakımından önemlidir (Zengin ve Çalış, 2017).

Tıbbi sosyal hizmet açısından ise ilk uygulama, 1905'te Dr. Richard Cabot tarafından Boston'daki Massachusetts General Hastanesi'nde başlatılmıştır. Tıbbi sosyal hizmet, hastanın fiziksel sağlık sorunlarının yanı sıra sosyal problemlerini de çözmeyi hedeflemektedir ve hastanedeki hiyerarşik yapıyı destekleyen bir ekip çalışması anlayışını benimsemektedir (Acar, Negiz ve Akman, 2013, s. 238). Tıbbi sosyal hizmetin ana amacı, hastanın hastalığına ve tedavisine yön vermesine yardımcı olmak için bireyi çevresi içerisinde ele alıp, hayatını etkileyen sosyal ve duygusal sorunlarına çözüm bulabilmektir (Ayvash, 2021).

Sosyal hizmet, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile bağlantılıdır ve içerik ve sunulan hizmetler ülkeler arasında farklılık gösterebilmektedir. Türkiye'de ise ilk kez 'sosyal hizmet kavramı' 2828 sayılı "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu" ile hukuki boyuta taşınmıştır (Doğan, 2020). Sosyal hizmetin ilk resmi olarak örgütleniş şekli, Sağlık Bakanlığı bünyesinde olmuştur (Kol, 2009). Farklı hasta gruplarındaki sosyal sorunların karmaşıklığı ve tıbbi ile sosyal tedavi süreçlerinin birbirine olan bağımlılığı, bu sorunlara etkin bir çözüm bulunabilmesi için hastanelerde sosyal hizmet meslek elemanlarının yer almasının gerekliliğini ortaya koymaktadır (Judd ve Sheffield, 2010). Bu kapsamda, hastanelerde çocuk korumaya yönelik hizmetlerin başında ülkemizde sağlık tedbirinin uygulanması gelmektedir. Dünyada sağlık tedbiri benzeri uygulamalar incelendiğinde;

ABD'de Child Protective Services (CPS), çocukların korunması ve refahını sağlamak amacıyla çeşitli sağlık tedbirleri almaktadır. CPS'nin aileler için sunduğu kaynaklar arasında acil tıp hizmetleri, aile içi şiddet mağdurları için barınma, madde bağımlılığı tedavisi, ruh sağlığı değerlendirmesi, gündüz çocuk bakımı ve sürekli danışmanlık hizmetleri yer alır (Schene, 1998). Ev içi sağlık programları, yurtdışında pek çok ülkede çocuk ihmaline maruz kalma riski taşıyan aileler için önleyici bir uygulama olarak sunulmaktadır. New York'ta uygulanan bir programda, çocuğun ilk iki yılında evde hemşire ziyaretleri ve vaka yönetimi sağlanmış, 15 yıllık takip süresince ihmal oranlarının daha düşük olduğu gözlemlenmiştir (Dawson ve Berry, 2002). Almanya'da ise Çocuk ve Gençlik Refahı Yasasında (KJHG); çocuk ve gençlere yönelik eğitim, sağlık ve sosyal hizmet alanlarının iş birliği içinde yürütülmesi gerektiği bir ilke olarak belirlenmiştir. Ayrıca, bir çocuğun sağlık refahı tehlikesi şüphesi durumunda uzmanlar ve mahkemeler gerekli tedbirleri alabilmektedir (Kapella, Rille-Pfeiffer ve Schmidt, 2018). Buna ek olarak, cinsel istismara, ihmal ve duygusal kötü muameleyle maruz kalan çocuklar ve gençler, uzman klinik müdahaleye ihtiyaç duyabilirler. Araştırmalar, çocukların maruz

kaldığı zararların genellikle ciddi ve hatta bazen yaşamı tehdit eden boyutlara ulaşabildiğini ortaya koymaktadır. Bu tür zararlar, çocukların sağlıklarını, gelişimlerini ve genel refahlarını ciddi şekilde etkileyebilmektedir (Brophy, 2006). Görüldüğü üzere, çocuğun refahı pek çok ülkede önemsenmekte ve çocuğun sağlık durumu ile ilgili risk söz konusu olduğunda gerekli önlemlerin alınmasına dair yasalar vasıtasıyla çocuklar korunmaktadır.

Türkiye'de ise, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne uygun olarak, çocukların ihmal, istismar veya suçla ilişkili olumsuz deneyimlerinin etkilerini azaltmak ve ruh sağlıklarını korumak adına 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında sağlık tedbiri uygulaması getirilmiştir (Erçin Şahin vd., 2024).

3.Ebeveyn Tutumlarının Çocukların Psiko-sosyal Gelişim Süreçlerine Etkisi

Çocuklar için en sağlıklı ortam, anne ve babanın beraber olduğu, sevgi dolu ve olumlu tutumların sergilendiği aile ortamıdır. Doğumdan itibaren en çok etkileşimde bulunan anne ve baba, çocuk gelişiminde önemli bir rol oynar (Özyürek ve Tezel Şahin, 2008). Ebeveynlerin, çocuklarının ahlaklı ve erdemli bireyler olmasını sağlamaları için önce birbirleriyle, ardından çocuklarıyla sağlıklı bir iletişim kurmaları gereklidir. Korkutma, baskı, küçümseme ve azarlama gibi yaklaşımlar, çocukların savunmaya geçmelerine ve ebeveynlerine yönelik öfke duymalarına yol açar (Tarhan, 2010, s. 187). Ebeveyn tutumları alanında öncü bir isim olan Baumrind (1971), ebeveyn tutumlarını kontrol ve kabul boyutlarıyla incelemiş ve demokratik, otoriter ve izin verici olarak üç ebeveyn tutumu tanımlamıştır. Bu bağlamda, çalışmanın bu bölümünde, ilgili literatür doğrultusunda mevcut ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerindeki etkileri incelenmeye çalışılmıştır.

Ebeveyn tutumları açısından, demokratik tutuma sahip ailelerde güven, değer verme ve sınırları belli hoşgörü ortamı bulunur (Kaya, 1997). Ebeveynlerini sıcak, demokratik ve kararlı olarak tanımlayan çocuklar, akranlarına kıyasla başarıya dair daha olumlu tutumlar geliştirme olasılığına sahiptir, bu da okulda daha iyi performans göstermelerini sağlar (Steinberg, Elmen ve Mounts, 1989). Aksine, sürekli kontrol altında olan ve otoriter ebeveyn tutumlarıyla karşılaşan çocuklar, ebeveynleri yanlarında olmadığında davranışlarını kontrol etmekte zorlanabilirler. Demokratik tutumlar, olumlu davranışları desteklerken, otoriter tutumlar, şiddet eğilimini artırabilir. Dolayısıyla, otoriter ve ilgisiz tutumlar saldırganlıkla pozitif, demokratik tutumlar ise negatif olarak ilişkilendirilebilir (Yıldız ve Erci, 2013).

Baskıcı/otoriter tutumu benimseyen aileler de ise, çocuk eleştirilir, yargılanır ve baskıya maruz kalır. Korkarak büyüyen çocuklar, ergenlik döneminde kuralları yok sayan, dışarıya korku veren bir genç haline gelebilirler (Taşdan, 2009, s.21). Bu gençler, kendilerini

Ebeveyn Tutumlarının Çocukluk Dönemi Psikososyal Gelişime Etkileri: Sağlık Tedbiri Alan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme

güvende hissetmek için net kurallara ihtiyaç duyar, duygularından sorumluluk almakta zorlanır ve başkalarını suçlarlar. Saldırgan ve eleştirel davranışlar sergileyebilir, duygularını gizleyebilir veya abartabilirler. Ayrıca, anlık duygularla, başkalarının duygularını ve eylemlerinin gelecekteki sonuçları düşünmeden hareket edebilirler (Nastasa ve Salab, 2012).

İzin verici/ gevşek tutuma sahip aileler ise, çocuğun davranışlarına kabullenici ve olumlu bir yaklaşım sergileyen ailelerdir (Yurtsever, 2009). Bu ebeveynler, çocuğun davranışlarını yönlendirme veya değiştirme sorumluluğunu üstlenmez; çocuk, hayatta kalmaya engel olmadığı sürece kısıtlamalardan olabildiğince özgür bırakılır (Baumrind, 1978). Kuralsızlık hâkimdir ve buna alışan çocuklar, eğitim kurumlarında ve arkadaş ortamlarında kurallara uyma konusunda zorlanabilirler. Şımarık, bencil, sorumsuz ve anti sosyal kişilik yapısına sahip bireyler olmaları da olasılıklar dâhilindedir. Bu nedenle, toplumsal olarak, kendi kendine yetebilen bireyler yetiştirmek için ebeveynlerin, çocuk üzerinde gerektiği ölçüde denetim kurması zorunludur (Okumuş, 2018).

Pasif/ilgisiz tutum ise, çocuğun ihtiyaçlarına duyarsız kalan, sevgi ve ilgi göstermeyen, çocuğun nerede, kiminle ve ne yaptığıyla ilgilenmeyen ailelerde görülür (Taşdan, 2009, s.21). Bu ebeveynlerin çocukların duygularını gözden kaçırdıkları ve görüşlerini dikkate almadıkları dikkati çekmektedir. Ebeveynler, çocuklarına duygusal destek sağlamazlar, ancak temel ihtiyaçlarını karşılamaya devam ederler (Arora ve Ramdeobaba, 2014). Bu tutumda, denetim sağlanmaz. Dolayısıyla çocuklar, boş zamanlarını sağlıklı bir şekilde değerlendiremeyebilir, zararlı arkadaş çevreleri edinebilir ve madde kullanma riski taşıyabilirler (Yaprak, 2007). Aileleri tarafından ihmal edilen çocuklar, genellikle televizyon başında saatlerce yalnız bırakılır, sevgiden mahrum kalır. Bu tür ortamda yetişen çocukların ileride anne ve babalarına karşı olumsuz tutumlar geliştirme olasılığı da oldukça yüksektir.

Son olarak, aşırı koruyucu tutuma sahip ailelerde ise, çocuğun kendi kararlarını verme yeteneği engellenmektedir. Bu durum, çocuğun yanlış yapma korkusuyla bağımsız bir kişilik geliştirmesini zorlaştırır. Oysa çocukların karar verebildiği bir ortamda, özgüven kazandıkları ve kendilerini yönetme becerisi geliştirdikleri gözlemlenir (Kaya, 1997). Kendi kararlarını alma olanağı bulunmayan çocuklar, dış çevreden kolayca etkilenebilirler. Bu nedenle, en sağlıklı yaklaşım, çocuğun birey olabilmesine olanak tanımak ve kendi kararlarını verebilmesine destek olmaktır. Ailenin destekleyici bir yaklaşım sergilemesi, çocuğu cesaretlendirerek gelişimine katkıda bulunacaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, günümüzde sıkça karşılaşılan ebeveynlik tutumlarının, modern toplumun çocukluk paradigması bağlamında ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu anlayış, ebeveynleri çocuklarını başarı odaklı bir proje olarak

yetiştirmeye itmiştir. Bu yaklaşım, çocukların yetişkinlikten uzaklaşmalarına ve sorumluluk bilinci kazanamamalarına yol açmıştır. Bunun sonucunda, baş etme becerileri düşük, sosyal becerileri zayıf ve tekdüze bireylerin ortaya çıkmaları muhtemel hale gelmiştir (Ceylan ve Kesen, 2024). Bu bağlamda, "proje çocuk" ebeveynliği de çocukların gelişimine etki eden bir diğer önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ebeveynler, çocuklarıyla özdeşleşir ve aşırı müdahaleci bir tutum sergiler. Proje çocuk ebeveynlerinin en büyük hatası, mükemmel bir çocuk yetiştirmeye aşırı odaklanmalarıdır (Dursun, 2019). Bu durum da gelecekte pek çok önemli sorunun ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle, ebeveynlerin her açıdan dengeli bir tutum sergilemeleri önem arz etmektedir.

TARTIŞMA

Ebeveyn tutumlarının çocukların gelişim özellikleri üzerindeki etkileri konusunda literatürde oldukça fazla çalışma bulunduğu görülmektedir. Ancak, bu tutumların sağlık tedbirleri bağlamında değerlendirilmesi, ele alınmamış bir konu olarak dikkat çekmektedir. Bu derleme çalışması kapsamında, ebeveyn tutumlarının çocukların duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimleri üzerindeki etkileri incelenmiş ve bu etkilerin sağlık tedbiri ile sosyal hizmet perspektifinden değerlendirilmesinin, sosyal hizmet uygulamaları açısından önemi vurgulanmıştır.

Ebeveynler, çocuklarının hayata dair tutumlarının, inançlarının, değerlerinin, benlik algılarının ve kişilik özelliklerinin şekillenmesinde önemli bir role sahiptir (Kaya, 1997). Çocukların hızlı beyin gelişimi yaşadığı ve deneyimlerinin büyük ölçüde ebeveynler ile aile çevresi tarafından şekillendiği yaşamın ilk yıllarında, ebeveynlerin etkisi özellikle önemlidir. Bu süreçte, ebeveyn tutumları, çocukların sağlık ve refahını doğrudan etkilerken, aynı zamanda onların bilgi ve becerilerini geliştirmelerine katkı sağlar (Cizrelioğulları ve Kilili, 2021). Bu dönemde, ebeveynlerin sergilediği şefkatli, otoriter ya da izin verici tutumlar, çocukların gelişimsel süreçlerini farklı şekillerde etkileyebilmektedir.

Araştırmalar, şefkatli ebeveyn tutumlarının çocuklarda olumlu sosyal becerilerin gelişimini desteklediğini ve çatışma çözme becerilerini artırdığını göstermektedir (Eisenberg ve Valiente, 2007). Buna karşılık, otoriter tutumların çocuklarda duygusal kontrol eksikliği, empati becerilerindeki zayıflık ve olumsuz sosyal tepkiler gibi sorunlarla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Yaman, 2018). İzin verici ebeveynlik tarzı ise farklı açılardan çocukları etkileyebilmektedir. Baumrind (1967), izin verici ebeveynlik tarzının çocuklarda özgüven eksikliğine ve akademik başarı düşüşüne neden olabileceğini vurgulamıştır. Bu bulgular, ebeveynlerin çocuklarına rehberlik ederken tutumlarının dengeli ve bilinçli olmasının önemini ortaya koymaktadır.

Ebeveyn Tutumlarının Çocukluk Dönemi Psikososyal Gelişime Etkileri: Sağlık Tedbiri Alan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme

Ebeveyn tutumlarının çocuk gelişimi üzerindeki etkilerini anlamak hem sosyal hizmet meslek elemanları hem de ebeveynler için önemli bir farkındalık sağlamaktadır. Çocuklar ve ergenlerdeki pek çok ruhsal sağlık sorununun kökeni, ailelerde uygulanan ebeveynlik tarzlarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, ebeveynlerin farklı ebeveynlik stillerinin çocuk gelişimi üzerindeki potansiyel etkilerini daha iyi anlaması ve bu konuda daha fazla farkındalık geliştirmesi büyük önem taşımaktadır (Joseph ve John, 2008).

Çocukların korunması ise, aileleri ve çocukların yaşadıkları sosyal çevreyi dikkate almayı gerektiren karmaşık bir meseledir (Karadağ ve Çavdar Kolbüken, 2022). Pek çok araştırma sonucu, birçok ailede ekonomik sıkıntılar, parçalanmış aile yapıları ve ebeveynlerin ruh sağlığı sorunları gibi çeşitli sorunların bir arada bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu açıdan, sağlık tedbiri ile desteklenen çocuklar ve aileleri, oldukça hassas bir gruptur ve daha kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaları önem arz etmektedir (Kul, Dağ ve Akdağ, 2023).

Nitekim sağlıklı bir aile yapısının eksikliği, çocukların karşı karşıya kaldığı riskleri artırmaktadır. Sağlık tedbiri uygulamalarına bakıldığında, meslek elemanlarının sayısının az olması ve yalnızca tek bir birimde değil, farklı alanlarda da görev yapıyor olmaları, aileleri tanıma konusunda yetersizliklere yol açmaktadır. Oysa korunmaya muhtaç çocuk statüsündeki çocuklar ve aileleri, özel müdahaleler gerektiren sorunlarla karşı karşıyadır. Bu nedenle, aileleri tanımak, tutum ve davranışları hakkında bilgi sahibi olmak, çocuklarda görülebilecek sorunlara daha etkin çözümler bulunmasına olanak sağlayacak ve yapılan görüşmelerde de bu konulara odaklanmayı mümkün kılacaktır. Çünkü, sağlık tedbiri yalnızca sağlığı korumamakta, çocuk ve ailelerin yaşamlarına da dokunmaktadır. Yapılacak olumlu bir müdahale, çocuğun hayatını değiştirebileceği gibi, yetersiz müdahaleler de çocuğa yönelik kontrolün kaybedilmesine neden olabilir. Bu nedenle, sağlık tedbiri kapsamındaki çocuklara yönelik çalışmaların odak noktalarından biri, ailelerin tutum ve davranışlarını iyileştirmeye yönelik olmalıdır.

Konu ile ilgili mevcut literatür, sağlık tedbiri uygulamaları ile ilgili çalışmaların oldukça sınırlı olduğunu ve bu alandaki eksikliklerin belirgin olduğunu göstermektedir. Bu durum, sağlık tedbiri uygulamaları üzerine yapılacak araştırmaların yanı sıra ebeveynleri tanımaya yönelik çalışmaların da çeşitlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sağlık tedbiri kararı verilen çocuklar, genellikle ihmal ve istismar mağduru, ruhsal ya da davranışsal sorunlar yaşayan, madde kullanımı bulunan ve ailesi tarafından sağlık takibi yapılmayan çocuklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çocukların yaşadıkları aile içi iletişim ve şiddet sorunları, ekonomik zorluklar ve parçalanmış ailelerden gelme olasılıkları, onların gelişim süreçlerinde önemli engeller oluşturmaktadır. Ebeveyn

Ebeveyn Tutumlarının Çocukluk Dönemi Psikososyal Gelişime Etkileri: Sağlık Tedbiri Alan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme

tutumlarının, çocukların psikolojik sağlık durumlarını iyileştirmede, stres durumlarıyla baş edebilmelerinde ve olumsuz çevre koşullarına karşı direnç geliştirmelerinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu bağlamda, olumsuz ebeveyn tutumlarının etkisinde kalan çocukların ilerleyen yaşamlarında sorunlu davranışlar sergileme veya suça sürüklenme ihtimalleri oldukça yüksektir. Öte yandan, olumlu ebeveyn tutumların çocukların sağlıklı ve topluma faydalı bireyler olarak yetiştirmelerine katkı sağladığı açıktır.

Buna ek olarak, ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri ilgi, destek ve anlayış, çocukların duygusal iyileşme sürecini hızlandırırken, olumsuz tutumlar, tedavi sürecinde engeller oluşturabilir. Bu bağlamda, sağlık tedbiri uygulanmasında karar verici olan sosyal hizmet meslek elemanları ve doktorların, anne ve babaların tutum ve davranışlarını derinlemesine incelemesi büyük önem taşımaktadır. Bu incelemeler, çocukların ihtiyaçlarına yönelik müdahalelerde bulunulması, tedavi sürecinin şekillenmesi ve bireylerle yapılacak görüşmelerin daha etkili olabilmesi açısından önemlidir. Ailelerin sorunları ve iletişim biçimleri farklılık gösterdiğinden, sosyal hizmet meslek elemanları ve diğer sağlık çalışanlarının bu durumları göz önünde bulundurarak her ailenin biricik olduğunu dikkate alması gerekmektedir.

Bu bağlamda, ebeveyn tutumları hakkında bilgi sahibi olmak, sosyal hizmet meslek elemanlarının etkili müdahaleler yapmasına olanak sağlarken, sağlık tedbirinin amacına ulaşması konusunda da fayda sağlayıcı olacaktır. Çocuk gelişimi ve psikolojide geniş yer tutan ebeveyn tutumlarının, sosyal hizmet bağlamında, korunmaya muhtaç çocuklar özelinde ele alınması, bu açıdan oldukça önemlidir. Bu alanda yapılacak çalışmalar, ailelerin ve çocukların toplumsal uyumlarını artırmada ve uygulamaya geçirilecek politikaların belirlenmesinde kilit bir rol oynayacaktır.

Kaynakça

- Acar, H., Negiz, N., ve Akman, E. (2013). Sosyal politika ve kamu yönetimi bileşenleriyle sosyal hizmet. T. Artan (Ed.), *Hastane sosyal hizmeti* (ss. 238–240) içinde. Maya Akademi Yayıncılık.
- Akdağ, B. (2023). Sağlık tedbiri kapsamındaki çocukların çocuk psikiyatri perspektifinden değerlendirilmesi: Bir ilçe örnekleme. *Current Perspectives in Social Sciences*, 27(2), 152-159.
- Alkılıç, V., ve Kapmaz, E. C. (2022). Çocuk Koruma Kanunu kapsamında çocuklar hakkında alınabilecek koruyucu ve destekleyici tedbirler. *Hukuki Haber*. Erişim adresi: <https://www.hukukihaber.net/cocuk-koruma-kanunu-kapsaminda-cocuklar-hakkinda-alinabilecek-koruyucu-ve-destekleyici-tedbirler>
- Arora, M. J., ve Ramdeobaba, S. (2014). The impact of authoritative and neglectful parenting style on educational performance of learners at high school level. *International Journal for Research in Education*, 3(6), 44–57.

Ebeveyn Tutumlarının Çocukluk Dönemi Psikososyal Gelişime Etkileri: Sağlık Tedbiri Alan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme

- Aslan, M. Y. (2008). Çocuk suçluluğu hakkında uluslararası ve ulusal hukuk düzenlemeleri. *Ankara Barosu Dergisi*, 66(4), 92-93.
- Aydın, İ. (2012). Çocuk haklarının gelişimi ve karşılaştırmalı olarak anayasal açıdan değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(1), 151-173.
- Ayvash, E. (2021). Tıbbi Sosyal Hizmet Uzmanlarının Tükenmişlik Düzeyleri. (Yüksek lisans tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75(1), 43–88.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4(1), 1–103.
- Baumrind, D. (1978). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth&Society*, 9(3), 239–276.
- Baykara Acar, Y., Acar, H., ve Berghan, S. (2018). Türkiye’de çocuk koruma sistemi: Sorunlar ve savunu alanları. *Açık Ders*. Erişim adresi: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/191983/mod_resource/content/0/Cocuk%20Koruma%20Sistemi%20sorunlar%20ve%20savunu%20alanlari.pdf
- Beyazıt, U. (2015). Çocuk istismarı konusunda Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1).
- Brophy, J. (2006). Research review: Child care proceeding sunder the Children Act 1989. Department for Constitutional Affairs. DCA Research Series, 5(6).
- Ceylan, H. ve Kesen, H. (2024). Modern çocukluk paradigması bağlamında "proje çocuk" kavramı. *Sosyal Bilimlerde Modern Araştırmalar Dergisi*, 2024, 127-138.
- Cheung, K., Boyle, M., Afifi, T. O., Macmillan, H., Turner, S., Sareen, J., ve Taillieu, T. (2016). Child abuse and physical health in adulthood. *Health Reports*, 27(3), 10–18.
- Cizrelioğulları, M. N., ve Kilili, R. (2021). Ebeveyn tutumlarının çocukların yetenek ve becerilerine etkisi. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 6(1), 130–142.
- Çocuk Koruma Kanunu, No. 5395. (2005, 15 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 25876). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf>
- Dawson, K., ve Berry, M. (2002). Engaging families in child welfare services: An evidence-based approach to best practice. *Child Welfare*, 81(2), 293–317.
- Doğan, E. (2020). Hastaların yaşam kalitesinde sosyal hizmet birimlerinin rolü: Mardin ili örneği (Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Durmaz, N. (2021). Çocuk istismarı ve ihmalinin tarihçesi. G. Cantürk (Ed.), *Çocuk istismarı ve ihmali* (ss. 1–6) içinde. Türkiye Klinikleri.
- Dursun, C. (2019). *Ebeveyn-çocuk ilişkisinin değişen yüzü: proje çocuk kavramına sosyolojik bir bakış*. IX. Ulusal Sosyoloji Kongresinde sunulan bildiri. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara.

Ebeveyn Tutumlarının Çocukluk Dönemi Psikososyal Gelişime Etkileri: Sağlık Tedbiri Alan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme

- Eisenberg, N., ve Valiente, C. (2007). Parenting and children's prosocial and moral development. M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting: Volume 5: Practical issues in parenting* (ss. 13–35) içinde. Lawrence Erlbaum Associates.
- Er Fazlıoğlu, A. (2019). Sağlık tedbiri kapsamında tedavisi yürütülen çocukların ve ailelerinin psikososyal özelliklerinin sosyal hizmet perspektifinden değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 12(64), 735–742.
- Erçin Şahin, T., Tosun, B., Güler Aydın, Ö., Kara, H., ve Aksoy, M. (2024). Sağlık tedbiri uygulamaları kapsamında Ankara İl Sağlık Müdürlüğü Ruh Sağlığı ve Sosyal Hastalıklar Şube Müdürlüğü tarafından yürütülen faaliyetler. *Ankara İl Sağlık Müdürlüğü*. Erişim adresi: <https://www.academia.edu>
- Güller, B., ve Yaylacı, F. (2022). Sağlık tedbiri nedeniyle takip edilen çocuk ve ergenlerin sosyo-demografik ve klinik özellikleri. *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 29(2), 67–74. <https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2021.38257>
- Hildyard, K. L., ve Wolfe, D. A. (2002). Child neglect: Developmental issues and outcomes. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 679–695.
- Joseph, M. V., ve John, J. (2008). Impact of parenting styles on child development. *Global Academic Society Journal: Social Science Insight*, 1(5), 16–25.
- Judd, R. G., ve Sheffield, S. (2010). Hospital social work: Contemporary roles and Professional activities. *Social Work in Health Care*, 49(9), 856–871. <https://doi.org/10.1080/00981389.2010.521111>
- Kapella, O., Rille-Pfeiffer, C., ve Schmidt, E.-M. (2018). Evaluierung des Bundes-Kinder- und Jugendhilfegesetzes (B-KJHG) 2013: Zusammenfassender Bericht aller Module und Beurteilung. Forschungsbericht / Österreichisches Institut für Familienforschung an der Universität Wien, 29. Österreichisches Institut für Familienforschung an der Universität Wien. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ss0ar-61201-4>
- Karabekiroğlu, K. (2014). *Çocuğuma Nasıl Davranmalıyım? 2-15 yaş*. İstanbul: Say Yayınları.
- Karadağ, F., ve Çavdar Kolbüken, Y. (2022). Sağlık Tedbiri Kararı Bulunan Çocukların Koruyucu/Önleyici Hizmetler Kapsamında Değerlendirilmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (19), 86-102.
- Karadoğan, U. C. (2019). “Çocuk ve çocukluk” kavramının tarihsel süreçte değerlendirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 4(7), 197-199.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9, 193–204.
- Kol, E. (2009). *Türkiye’de Sağlık İşletmelerinde Sosyal Hizmet Uygulamaları*. (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Kul, M., Dağ, P., ve Akdağ, B. (2023). Sağlık Tedbiri Uygulaması Kapsamında Takip Edilen Çocuk ve Ergenlerin Psikososyal Değerlendirme Sonuçları. *The Bulletin of Legal Medicine*, 28(3), 267-272.

Ebeveyn Tutumlarının Çocukluk Dönemi Psikososyal Gelişime Etkileri: Sağlık Tedbiri Alan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme

- Küpeli, S., Kanbur, N., ve Derman, O. (2003). Çocuk istismarı: Bir olgu sunumu. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 12(4), 129-130.
- Lee, M. A. (2015). Emotional abuse in childhood and suicidality: The mediating roles of re-victimization and depressive symptoms in adulthood. *Child Abuse & Neglect*, 44, 130-139.
- Nasıroğlu, S. (2017). Sağlık tedbiri alınan çocuk ve ergenlerin ruhsal açıdan değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 42(3), 484-489. <https://doi.org/10.17826/cutf.296421>
- Nastasa, L.-E., ve Salab, K. (2012). Adolescents' emotional intelligence and parental styles. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 33, 478-482. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.01.167>
- Okumuş, V. (2018). *Çocukların sosyal medya kullanımları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Özdemir, M. (2016). Türk Medeni Kanunu'nun çocuk koruma alanındaki etkileri. *Hukuk ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 45-56.
- Öztürk, M. (2011). Çocuk hakları açısından çocuk ihmali ve istismarı: Anne, baba ve öğretmenler için el kitabı. S. Hergüner (Ed.), *Duygusal istismar ve ihmali* (ss. 41-43) içinde. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2008). 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414.
- Ricciardelli, L.A., Nackerud, L., Quinn, A.E., Sewell, M. Ve Casiano, B. (2020). Social media use, attitudes, and knowledge among social work students: Ethical implications for the social work profession, *Social Sciences & Humanities Open*, 2(1). <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2019.100008>
- Sağlam, M., ve Aral, N. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(2), 43-56.
- Salim, M. (2011). Geçmişten günümüze Türkiye'de çocuk koruma politikaları ve sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu. (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Schene, P. A. (1998). Past, present, and future roles of child protective services. In *Protecting Children from Abuse and Neglect*, 8(1).
- Steinberg, L., Elmen, J. D., ve Mounts, N. S. (1989). Authoritative parenting, psychosocial maturity, and academic success among adolescents. *Child Development*, 60(6), 1424-1436.

Ebeveyn Tutumlarının Çocukluk Dönemi Psikososyal Gelişime Etkileri: Sağlık Tedbiri Alan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme

- Şişmanlar, Ş. G., Dursun, Y., Ünverdi, G., Olgun, N. N., ve Coşkun, A. (2022). Sağlık tedbiri kararı bulunan çocuklarda aile aidiyeti ile ilişkili etkenler. *Nöro Psikiyatri Arşivi*, 59, 303-308.
- Tarhan, N. (2010). *Son Sığınak Aile*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Taşdan, D. (2009). *Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Babiali Kültür Yayıncılığı.
- Tuncer, B.,ve Erdoğan, T. (2018). Korunmaya muhtaç çocuklar ve korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan bakım yöntemleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 515-527. <http://dx.doi.org/10.21733/ibad.417251>
- Vissing, Y. M.,Straus, M. A., Gelles, R. J., ve Harrop, J. W. (1991). Verbal aggression by parents and psychosocial problems of children. *Child Abuse&Neglect*, 15(3), 223-238.
- Yaman, B. (2018). *Ebeveyn tutumlarının çocukların mizaç özellikleri ve duygu düzenleme becerileri üzerindeki rolü* (Yüksek Lisans Tezi,İşık Üniversitesi, İstanbul).Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Yaprak, B. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analizleriyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Yıldız, E., ve Erci, B. (2013). Anne baba tutumları ile adölesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 6-11.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum*, 18(5), 43-57.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Anne Babaların Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul).Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. Erişim Adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Zengin, O., ve Çalış, N. (2017). Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamaları ve çalışma koşulları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 47-67.